

1. Liczby zespolone

W zbiorze $\mathcal{C}$ definiujemy równość, dodawanie $\oplus$ oraz mnożenie $\otimes$: jeśli $(a, b), (c, d) \in \mathcal{C}$, to przyjmujemy, że:

$$(a, b) = (c, d) \Leftrightarrow a = c \text{ i } b = d, \quad (1)$$

$$(a, b) \oplus (c, d) = (a + c, b + d), \quad (2)$$

$$(a, b) \otimes (c, d) = (ac - bd, ad + bc). \quad (3)$$

Twierdzenie

Każdą liczbę zespoloną $z = (a, b)$ można przedstawić w postaci

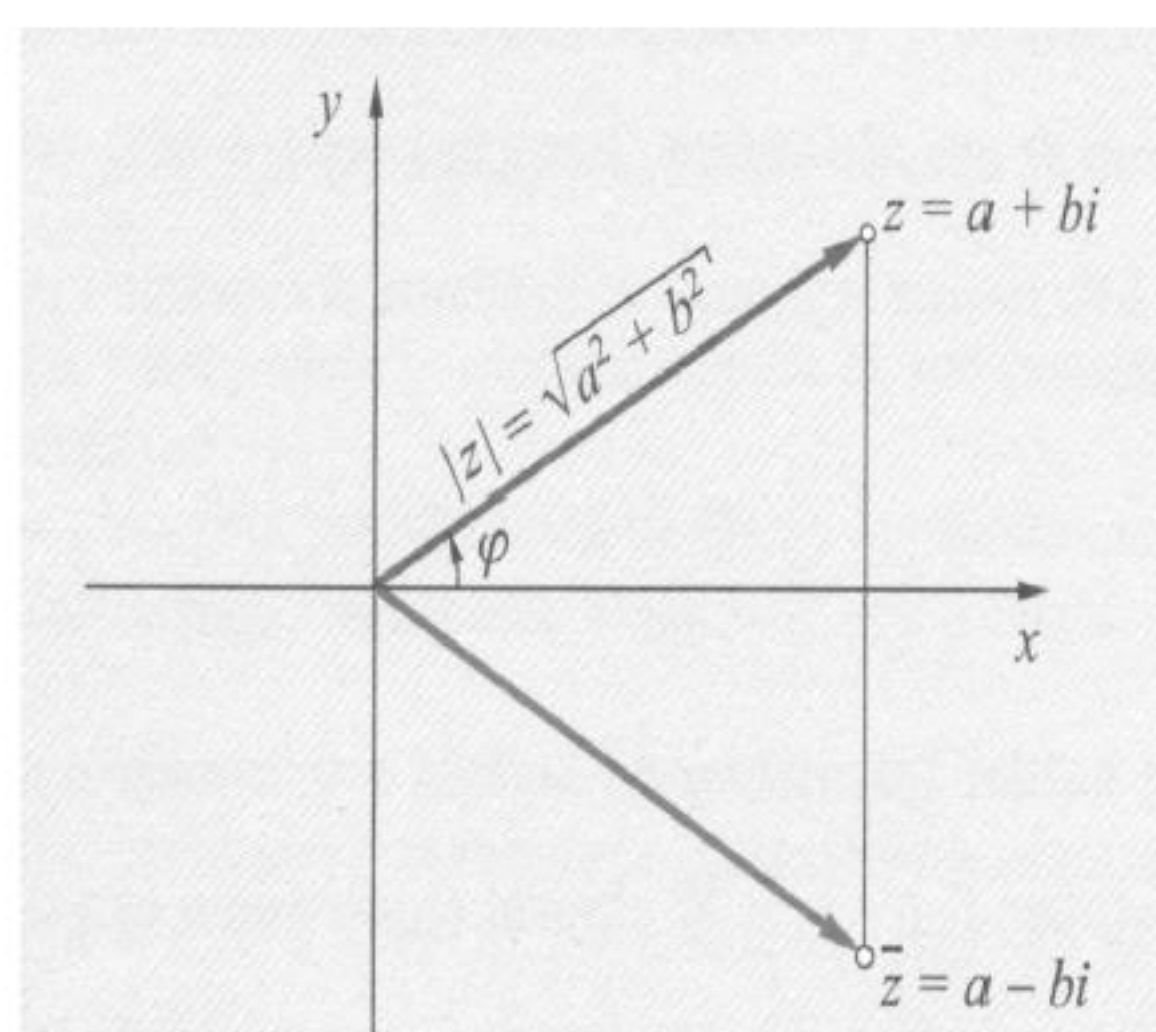
$$z = a + bj,$$

nazywanej postacią kanoniczną liczby $z = (a, b)$.

Definicja

Sprzężeniem liczby zespolonej $z = a + bj$ (gdzie a i b są liczbami rzeczywistymi) nazywamy liczbę

$$\bar{z} = a - bj.$$

Definicja (Moduł liczby zespolonej)

Modułem (lub wielkością) liczby zespolonej $z = a + bj$ (gdzie $a, b \in \mathbb{R}$) nazywamy nieujemną liczbę rzeczywistą

$$|z| = \sqrt{a^2 + b^2}.$$

Moduł $|z|$ liczby z jest odległością z od 0.

Twierdzenie

Jeśli

$$z = |z|(\cos \alpha + j \sin \alpha) \text{ i } w = |w|(\cos \beta + j \sin \beta),$$

to

$$zw = |z||w|(\cos(\alpha + \beta) + j \sin(\alpha + \beta))$$

i

$$\frac{z}{w} = \frac{|z|}{|w|}(\cos(\alpha - \beta) + j \sin(\alpha - \beta)),$$

gdzie $w \neq 0$.

Twierdzenie (Pierwiastkowanie liczb zespolonych)

Każda liczba zespolona $z = |z|(\cos \alpha + j \sin \alpha)$ różna od zera ma dokładnie n różnych pierwiastków n -tego stopnia i wszystkie one określone są wzorem

$$w_k = \sqrt[n]{|z|} \left(\cos \frac{\alpha + 2k\pi}{n} + j \sin \frac{\alpha + 2k\pi}{n} \right),$$

gdzie $k = 0, 1, \dots, n-1$, a $\sqrt[n]{|z|}$ jest pierwiastkiem arytmetycznym.

Twierdzenie (Pierwiastki stopnia drugiego)

Jeśli a i b są liczbami rzeczywistymi, to pierwiastkami stopnia drugiego z liczby $z = a + jb$ są liczby

$$w = \pm \left(\sqrt{\frac{|z| + a}{2}} + j \operatorname{sign}(b) \sqrt{\frac{|z| - a}{2}} \right).$$

Twierdzenie

Jeśli z i w są liczbami zespolonymi, to:

- (a) $\overline{z + w} = \bar{z} + \bar{w}$, $\overline{z - w} = \bar{z} - \bar{w}$;
(b) $\overline{zw} = \bar{z}\bar{w}$, $\overline{z/w} = \bar{z}/\bar{w}$ (gdzie $w \neq 0$);
(c) dla każdej liczby całkowitej n jest $\overline{(z^n)} = (\bar{z})^n$ ($z \neq 0$, gdy $n \leq 0$);
(d) z jest liczbą rzeczywistą wtedy i tylko wtedy, gdy $\bar{z} = z$.

Dodatkowo, jeśli $z = a + bj$ (gdzie $a, b \in \mathbb{R}$), to

$$(e) \quad z + \bar{z} = 2a, \quad z - \bar{z} = 2bj \quad \text{ i } \quad z\bar{z} = a^2 + b^2.$$

Twierdzenie (Własności modułu)

Jeśli $z, w \in \mathcal{C}$, to:

- (a) $|z| = \sqrt{z\bar{z}}$, $|z| = |\bar{z}| = |-z|$;
(b) $|zw| = |z||w|$, $|\frac{z}{w}| = \frac{|z|}{|w|}$ ($w \neq 0$);
(c) $||z| - |w|| \leq |z + w| \leq |z| + |w|$.

Wniosek (Wzór de Moivre'a)

Jeśli $z = |z|(\cos \alpha + j \sin \alpha)$ i n jest liczbą całkowitą, to

$$z^n = |z|^n(\cos n\alpha + j \sin n\alpha),$$

gdzie $z \neq 0$ dla $n \leq 0$.

Wniosek

Dla każdej liczby rzeczywistej α i każdej liczby całkowitej n jest

$$(\cos \alpha + j \sin \alpha)^n = \cos n\alpha + j \sin n\alpha.$$

Twierdzenie (Własności działań na liczbach zespolonych)

Zbiór $\mathcal{C}$ z działaniami określonymi wzorami (2) i (3) jest ciałem:

- (a) $\forall_{z,w \in \mathcal{C}} \quad z \oplus w = w \oplus z$, (przemienność dodawania)
(b) $\forall_{z,w,t \in \mathcal{C}} \quad z \oplus (w \oplus t) = (z \oplus w) \oplus t$, (łączność dodawania)
(c) $\exists_{z_0 \in \mathcal{C}} \quad \forall_{z \in \mathcal{C}} \quad z \oplus z_0 = z$, ($z_0 = (0, 0)$ – zero zespolone)
(d) $\forall_{z \in \mathcal{C}} \quad \exists_{-z \in \mathcal{C}} \quad z \oplus (-z) = z_0$,
($-z = (-a, -b)$ – liczba przeciwna do $z = (a, b)$)
(e) $\forall_{z,w \in \mathcal{C}} \quad z \otimes w = w \otimes z$, (przemienność mnożenia)
(f) $\forall_{z,w,t \in \mathcal{C}} \quad z \otimes (w \otimes t) = (z \otimes w) \otimes t$, (łączność mnożenia)
(g) $\exists_{z_1 \in \mathcal{C}} \quad \forall_{z \in \mathcal{C}} \quad z \otimes z_1 = z$, ($z_1 = (1, 0)$ – jedynka zespolona)
(h) $\forall_{z \in \mathcal{C} - \{z_0\}} \quad \exists_{z^{-1} \in \mathcal{C}} \quad z \otimes z^{-1} = z_1$, ($z^{-1} = (\frac{a}{a^2+b^2}, \frac{-b}{a^2+b^2})$, gdy $z = (a, b) \neq z_0$)
(i) $\forall_{z,w,t \in \mathcal{C}} \quad z \otimes (w \oplus t) = (z \otimes w) \oplus (z \otimes t)$. (rozdzielność działania $\otimes$ względem $\oplus$)

Liczbę $z = a + bj \neq 0$ można przedstawić w postaci

$$z = |z| \left(\frac{a}{|z|} + j \frac{b}{|z|} \right) = |z| (\cos \alpha + j \sin \alpha),$$

zwanej postacią trygonometryczną liczby z . Liczbę α taką, że

$$\frac{a}{|z|} = \cos \alpha \quad \text{ i } \quad \frac{b}{|z|} = \sin \alpha$$

nazywa się argumentem liczby $z = a + bj \neq 0$ i oznacza symbolem $\arg(z)$.

Twierdzenie (Pierwiastki równania kwadratowego)

Pierwiastkami równania kwadratowego $ax^2 + bx + c = 0$, w którym $a, b, c \in \mathcal{C}$ i $a \neq 0$ liczby

$$x = \frac{-b - \sqrt{\Delta}}{2a} \quad \text{ i } \quad x = \frac{-b + \sqrt{\Delta}}{2a},$$

gdzie $\sqrt{\Delta}$ jest jednym z dwóch pierwiastków kwadratowego z liczby $\Delta = b^2 - 4ac$.

